Godt zettede / ende over de herten ende conscientien



# Trouhertighe Vermaninghe aen

## t'vereenichde Nederlant/ om niet te luysteren na eenighe ghestroyde ende verzierde Vreedarticulen nu onlangs wtghegaen ende ghestroyt.

ienende tot waerschouwinghe
llen vromen Christenen ende Beminders
vande Nederlandtsche Vryheydt.

Beschreven door een Lief-hebber der
zelve Vrijheydt.






Ghedruct int jaer ons Heeren/
M. D. C. V.



Syn havens in Spagnien/Indien/Brasilie en Ame
C rica

·i.

# Totten Leſer.

OOetwillighe ende beminde Leſer / daeſ
zijn onlancx naer tſluyten vanden peyd
in Engelandt/alhier onder ons nieuw
propooſten van Vredehandelinghe tuſ-
ſchen d'Ertzhertoghe ende deſe vereenichde Ne-
derlanden verreſen/ eñ ooc onnmegedragen zeker
verſierde artijckelen / byde welcke onder ander
poincten belooft ende aengeboden wert / dat nie-
mant in ſyne conſcientie beſwaert / maer neffens
de Roomſche Catholijcke ooc de gereformeerde
Religie over al toeghelaten / ende de Provincien
na hunne oude rechten ende vryheden geregeert
zouden werden/ ende dat tot onderhoudinge van
deſe ende meer andere zeer behaechlijcke voor-
waerden den Keyſer met meer andere Koningen
ende Vorſten hun te borge zouden ſtellen/ welcke
propooſten ſchijnen hoe langher hoe meer onder
ons aengeſtooct eñ verbreyt te werden / zulcx dat
de liſtige Spaensgeſinde op hope vande Spaẽ-
ſche ſlavernije ofte ten minſten van verwerringe
in onſen ſtaet de ooren beſtaẽ op te ſteken/ de ſim-
pele ende eenvoudighe op hope van ruſte eñ vol-
komene ontlaſtinge van allerhande beſwaerniſ-
ſen hun verheugen: maer alle goede Patriotten/
houdende billicx als gheleert door t ondervintlijc
beſoecken/ zoodanighe handelingen voor ſchade-
lijc ende bedenckelijc/ hun bekommerẽ/ twelc in-
ziende/ ben ic beweecht geworden / omme tot ge-
meynen

Godt zettede / ende over de herten ende conscientien

meynen nutte ten voorschijne te latē komen dese navolgende vertooninge ende trouhertige waer=dachschouwinghe / die voor weynich jaren korts na d'overkomste van den Ertzhertoch eñ d'Infante uyt Spagnien by eenen ghetrouwen dienaer eñ liefhebber syns Vaderlandts beschreven / ende in syn uyterste / hem bereydende tottet vertrec na t'eeuwighe Vaderlandt/ op voorzorghe van dus=danighe gheruchten ende raetslaghen/ aen eenen synen betrouden vriendt by maniere van Testa=ment overghelevert ende bevolen is / om tot ver=voorderinge vande gemeene ruste deser Landen/ ende tot handthavinghe vande verkregene vry=heyt ter bequamer tijt int licht te gevē willende/ mitsdien dat dit syn aerdtsche Vaderlandt / hy den meesten tijt syns levens met raedt ende daet/ zoo veel in hem was/ had bygewoont/ oock na syn vertrec inde handelinge over dese alderwichtich=ste zake synes raedts ende goet-vindens niet en zoude ontbeeren: Wesende dan oock gheensins te twijffelen / oft den zelven Auteur zal in syn leste/ dit werc herlesende/ ende ten voorsz eynde overle=verende / de redenen eñ middelen van dien voor de rechte waerheyt ghehouden/ende zonder ghe=veynstheyt hierinne syns hertē gront gesproken ende achtergelaten hebben/ als staende dien tijdt voort strenge oordeel Godes / in welcken staet de Christenen alle betrachtinge van bezonderen ey=ghen baet mitsgaders alle weereltsche passien eñ beweechnisse van haet / nijdt / toorn ende vreese



Syn havens in Spagnien/Indien/Brasiliē eñ Ame

pleghen af te legghen/heb derhalven neffens a
dere / hun dies wel verstaende / die dit werc m
lust ghelesen ende ghepresen hebben/tzelve nutt
lijc ghevonden omme aen den dach te komen/
ooc gheacht dattet nu den bequaemsten tijt wa
omme tot voltreckinghe vande wterste wille d
Auteurs/ tzelve een weynich by nyp na gelegen
heyt ende loop vanden tegenwoordigen tijt ve
andert/door den druc ghemeyn te maken/ende
doen wandelen door dese onse vereenichde N
derlanden/ verhopende eñ van herten wensche
de / dattet by allen dient aengaet / neerstelijc t
herten ghenomen werde / ende dat de ghene d
na de Spaensche regeringhe noch een hertelij
verlanghen hebben/daer door(indien sy niet wi
lens d'ooghen toe en sluyten) mochten opgewe
worden/ende tot een beter verstandt/opmercke
ende achterdencken komen / eñ dat andere welc
ke de Spaensche regeringhe hebben afgheswo
ren / ofte die in twijffelachtighen ghemoede hal
ende half staen / moghen tot standvasticheyt be
weecht ende van alle bedriechlijcke onderkrup
pinghe vroedt ghemaect ende ghewaerschou
worden.

Ireneus Ammonius.



HEt schijnt / O beminde Nederlandt / dat ghy dit Iaer hardt bestormt zult worden / beyde / met listigen valschen raedt / ende met ghewelt van wapenen / ende dat de Heer Ertzhertoch Albertus van Oostenrijc / gelijc hy hier bevoren synen staet ende kleedinge heeft verandert / ende in plaetse van des Roomschen Paus veldtteecken / met den rooden Cardinaels rot / int bloet der heyligen geverwet / eenes Hertogen van Brabants mantel omgehangen / alzoo ooc nu op een ander maniere zal beginnen te handelen ende te spreken / ende hem behelpen met Vossen-vellen / om den voorzeyden mantel te stofferen / dewijl de Leeuwenhuyt wil te kort vallen. Voor dese syne gewalt / ende voor de huyt / eñ Leeuwen-klauwen / zijt ghy zonder allẽ twijffel onbeschroomt / als hebbende het wterste van dezelve alghereets beproeft / eñ mannelijc afghekeert / maer voor tlistighe Vossen-vel heb ic noodich geacht u een weynich te waerschouwẽ / als wesende zoo veel te meer te vreesen / dewijlt niet openbaerlijc / maer met bedecte verborgene onderkruypinge u zal aenkomẽ / daer wort veel gestropt van des Ertzhertochs eñ der Infante goedertierenheyt / vande hertgrondelijcke affectie eñ liefde die sy dese Landen toedraghen / dat ghy nu alle tmisvertrouwen ende diffidenci behoort wt uwe herten te jaghen / als zullende handelen niet met eenen Spanier / maer met eenẽ geboren Duytschen Prins / niet met eenen Koninc / die verre over Zee woonende / weynich van u weet / ende te minder trecr tot u heeft / eñ voor dien ghy om syne overgroote macht willen / billic schroomt eñ vreest /



Syn havens in Spagnien / Indien / Brasiliẽ eñ America

C rica

maer met eenen Hertoch / die by v ende onder v zwy
woonen / ghelijc een Vader by ſyne kinderen / die a
ders geen landt en heeft / dan dit / anders geen ſcha
ten noch rijcdom / dan die hy wt uwē handē zal on
fangen / ende daerom niet op ſyn eyghen macht en
gewelt / maer op de herten eñ liefde van d'Onderd
nen / tfondament van ſyne heerſchappije zal moet
ſtellen / die daer zal regeren na de privilegien eñ ou
vryheden des Vaderlants / die niemant in ſyne co
ſcientie zal beſwarē / kortelijc / die alle wonden zal g
neſen / eñ v t'eenemael doen vergeten alle tvoorleden
jammer eñ ellende. Dit zijn ſchijnbaerlijcke ſchoon
woorden / maer voor alle dinghen zult ghy v late
waerſchouwen / dattet niet woordē zijn vandē Her
toch van Brabant eñ d'Infante / maer inder waer
heyt anders niet dan ghemeene mans kallingen / te
aldereerſten bedacht eñ wtgegeven by liſtighe quaet
gezinde / eñ daer na aengenomen eñ verbreyt by eeni
ge flechte eñ vrome / die bedroghen zijnde / voorts an
dere meer helpen bedriegen / dienende alleenlijc tot ee
aenlockinge / ende als ſpec op de val / om v lieden va
trouwen raedt / eñ heylſame vermaningen / vañ gen
die uwe behoudenis zoecken / af te leyden / eñ na hun
ne valſche eñ giftige propooſten te doē luyſteren / wel
wetende / dat ghy terſtont in hunne ſtricken gevan-
gen zult zijn / zoo haeſt ſy v tot luyſteren konnē bren-
gen / al wort ghy ſchoon het bedroch gewaer / min oft
meer als het den Mugghen te late is / wanneer ſy na
den hellen ſchijn vande keerſſe vlieghende hare vleu-
ghelen verbrandt hebbe. Eñ ghy mocht v vaſtelijc
verzekeren / dat ghy even zo weynich / zonder wterſte
gevaer eñ ſchaden / de ooren kondt verleenē / als eene
vrome dochter met behoudener eeren / eenen onkuy-
ſchē boeve kan te ſpraec ſtaē. Zulcx hebt ghy metter
daet / eñ met grootē ſchaden (die ooc de gecken pleech
wijſer

wijser te maken) in voorledene jaren beproeft/te weten/datter noyt Vredehandelinghe onderleyt is/ oft daer zijn dan gheheele Provintien/ dan eenige naemachtighe steden tot afval beweecht/eñ van u lichaem afgescheurt/wesende t'elckenmael de Vredes-handelingen met heerlijcken schijn eñ wonder groote hope vande simpelen begost/ maer altoos int leste bevonden/datmen noch voor de privilegien/ vele min voor de Religie eenige zekerheyt konde erlangen/eñ niet te min worden met dierghelijcke valsche handelinghen eenighe zoo diep daer in ghelept/ dat sy niet weder te rugge keeren en konden/ maer iñ Spaensche slavernije hebben vallẽ moeten/ als d'exempelẽ met Gent/ Brugge/ ende andere in versche gedachtenis zijnde. Vele schandelijcker zult ghy nu vanden Vyandt bespot eñ bedrogẽ worden/ indien ghy u metten bovẽverhaelden zoeten gezang tot luysterẽ bewegen laet/ want ter handeling komende/zult ghy terstont vernemen/ dat dese stropingen niet dan straten eñ meulen-maren zijn: De Hertoch vã Brabant zal verklaren/dat syne meyninge verre vã daer is/ eñ ghy zult met dese presentatiẽ/ die ghy u zelfs inbeelt/in gelijcker voegen bedrogen worden/ als de tien blindẽ van Ulenspiegel/ die hun x kroonen met bloote woorden schencte/eñ als sy daerop te ghelaghe gingen/ eñ den Weert betalen zouden/hadse niemant ontfanghen.

Dat zulcx de rechte waerheyt is/zult ghy klaerlijc verstaen/aenmerckende des Eertzhertogen werckẽ/ die immers meer behoorẽ te gheldẽ als ydele woorden/die hier eñ daer in schuytẽ eñ op wagens/zonder eenẽ gewissen Auteur gestropt wordẽ. Hy heeft voor syn vertrec na Spagnien de Religie in verscheydene steden hardt vervolcht/ ende onder ander een jonghe dochter doen levendich begraven/ daer mede wech nemende alle oorsaec/ om van syn ghemoedt eñ mey-

ninghe int ſtuc vande Religie eenichſins te twijfele
want al het ghene wat hy aen Manſperſonen dede
kondemen met eenen anderen ſchijn verbloemen/al
oft ſy iet teghens hē ende ſyne regeringhe onderleyt
verraet geſticht/oft coꝛreſpondenti gehouden hadd
Van ghelijcken heeft hy vooꝛ ſyn vertrec / de vꝛij
ſtadt Aken / weſende in des Keyſers ban / met dad
lijcke executie helpen bedwinghen om d'oeffeningh
vande Religie af te ſchaffen / ende den Magiſtraet t
veranderen. In ghelijcker voeghen heeft den Adm
rant terſtont na ſyn vertrec in Spagniē / eñ dooꝛ ſy
bevel/vele ſteden int Rijc/als Weſel/ Goch eñ Eſſe
vande Religie berooft/ de Pꝛedikanten verjaecht/ e
Miſpapen weder inghevoert.
Aen den Biſſchop van Paterboꝛn heeft hy den 1
Januarij 1599 goetront gheſchꝛevē/ zo verre de Re
ligie aldaer niet verboden en woꝛde/ zoo zouden ſyn
Catholijcke ſoldaten derwaerts komen/eñ hy zoud
noch de Ketters vooꝛ thanghen/ noch d'andere voo
tplunderen verzekeren konnen: blijckende klaerlij
wt des Eertshertogen miſſive aen Joffꝛou Sybill
Hertoghinne tot Cleve/ ghedateert te Nivelle/dē 15
Septembꝛis 1599. dat in ſyne pꝛeſentie den raet be-
ſloten was/ om des Koninx ende des Hertoghen vā
Cleve rebellen (zoo luydē ſyne wooꝛdē) t'overtreckē.
Heeft nu d'Eertshertooch in een vꝛeemt ghebiedt/
daer hy gheē zegghen en heeft / dusdanighe authori-
teyt ghebꝛuyct? heeft de ſtadt Aken/die niemant dan
tghemeene verbont des Roomſchē Rijcx onderwoꝛ-
pen is / die in kꝛachte van des Rijcx wetten ende oꝛ-
donnantiē (daerin de Keiſer zonder des Rijx lidtma-
ten niet met allen veranderen kan) volkomen macht
heeft/ of beyde de Religiē/ of eene van beyde t'oeffenē
duſdanighen ghewelt lijden moeten? wat hope iſſer
dan/dat in Nederlant/twelc de Hertooch vā Bꝛabāt
ende

ende d'Infante niet als vry / maer als haer proper
erffenis achten/daer mede sy na haren appetijt leven
mogen/de vryheyt van religie toegelaten werdẽ zal?
Oft meynt ghy dat de Hertoch op de reyse na Spa-
gniẽ syne meyninge verandert heeft/dat hem de Paus
van Roomen (den welcken hy te Ferara de voeten
gekust heeft) eenen vreedsamen gheest heeft inghebla-
sen? oft dat de Spaensche Inquisiteurs eñ Jesuijti-
schen raedt syn herte vermorwet hebben? Ghelooft
vryelijc het contrarie/eñ dat dese alle hem noch meer
eñ meer tot bloetvergieten eñ onbarmhertichheyt aen
geprickelt/eñ syn herte zoot te vorẽ van steẽ geweest
is/tot yser gemaect hebben. Men zal misschien zeg-
gen/dat hy van synen broeder den Keyser anderẽ be-
richt eñ raet mach ontfangen hebben: maer ziet ooc
des Keysers werckẽ aen/daer hy de stadt van Aken/
die in kracht van des Rijcx wettẽ byde Religien vele
jaren lanc vreedsamelijc geoeffent/inden ban doet/eñ
metten Admirante die zoo grouwelijcken gewalt te-
ghens alle reden eñ billicheyt int Rijc begaet/door de
vingers ziet/ende den ban spaert. Ziet aen d'andere
wercken des huyses van Oostenrijc / daer d'Eertz-
hertoch Ferdinand in Styrmarc / eñ Carinthien de
Religie / die al van syn Grootvader Keyser Ferdi-
nandi tijden af/aldaer opentlijc toegelaten is/nu on-
langs met gewelt verdrijft / de klachten eñ protesta-
tien vande Staten des Lants veracht eñ indẽ wint
slaet/die gevaer van een binnenlantschen oorlogh eñ
van syn gheheele landt te verliesen/den welcken noch
d'autoriteyt syns Vaders ende Grootvaders/noch
d'exempelen vande bloedighe oorlogen in Vrancrijc
eñ Nederlant/noch de naheyt vanden Turc/die aen
hun landẽ paelt/tot eenige maticheyt eñ discretie int
stuc vande Religie bewegẽ kan/die niet eens bedenc-
ken wil/hoe gevaerlijc dattet is/d'Onderdanen met

ghemelt te dwinghen eñ te perssen in tgene dē Turc zelfs den synen toelaet: welc exempel recht overeenkomt met d'antwoorde des Coninx van Spagnien/ aen Eertshertooch Karel van Oostenrijc gheghevē: want als de Keyser Maximiliaen (een vreedlievende Prins/eñ gheen vervolgher vande Religie/ maer in alle syn handelingh matich/ daerom hy ooc door tbeleyt vanden Paus eñ Spagnien met vergift naghetracht is) synen broeder Hertooch Karel voorsz na Spagnien zont/ om des Koninx gemoet tot gelijckmaticheyt te bewegen/ hem voor ooghen stelleñ tlofelijc exempel syns vaders Caroli v. die den Religions vrede in Duytslandt inghevoert had/ eñ vermaende tzelve te volghen/ eer d'Onderdanen tot zulcken desperaetheyt ghebracht werdē/ datse hem mochten afvallen/ heeft hy hel ende klaer gheantwoort: liever te willen tlant verliesen/ als den minstē inbreuc iñ Catholijcke religie te ghedooghen. Ghy weet ooc wel hoe hy inde vredehandelinge tot Colen/ int jaer 1579 die vañ Religie voor alle gunst eñ ghenade/ niet meer en heeft willen toelaten noch beloven/ dan dat hy die niet en wilde hangen oft brandē/ maer datse te lande zouden wtreysen/ ende onder ander Natien ghelijc de Joden eñ dolende Heydens herbergh eñ schuplinghe zoecken moghen. Van dese meyninghe is tegenwoordelijc tgheheele huys van Oostenrijc: alle moderatie eñ discretie is metten Keyser Maximiliaen verstorvē eñ syn Sonen hebben eenē bitteren haet tegen de Religie wt de borsten van hunne spaensche Moeder ghezoghen/ eñ worden daerin mette dagelijcsche conversatie vande Jesuiten ghestijft. Dit ist dat inde houlijcsche voorwaerden tusschen den Eertshertooch eñ Infante (die in Brabant openbaerlijc verkocht zijn worden/ zo datmen aende waerheyt eñ autentijcheyt derzelver niet en kan twijffelen) zo sterc eñ krachtich bedongen wort/ datse in tstuc vande Religie geē ver-

Godt zettede / ende over de herten ende conscientien

anderinghe en zullen maken/by verbeurte des lants/
twel in zulckē ghevalle dē Coninc van Spanien da-
tilijc wederom zal moghen aentastē/ghevende onbe-
schroemt eñ zonder eenighe veynsinghe klaer aenden
dach/hoe eendrachtich sy mette Inquisitie vā Spa-
nien in dit punct zijn eñ dencken te blijven: zijnde tiē
dubbelde blintheyt eñ dulheyt/datter eenighe hē latē
wijsmakē/dat d'Hertooch eñ Infante/om datse wā-
hopen over Hollant eñ Zeelant/anderstins te moghē
meester worden, inde Religie hē iets zullen voegen eñ
toegeven moeten: want de prophetije zeght dat noot
zakelyc de leste Monarchie in Spagniē opgherecht
moet werden / ghelijckse van aenbeghin wten Oosten
na Westen malkanderen ghesuccedeert zijn: wt Asiē
na Grieckenlant/vā daer na Roomen/ is de Koninc
eñ spaenschen Raet zoo vast ingebeelt/datse alle mid-
delen van accommodatie noodeloos achten/ eñ voor
zeker houdē datse zonder dat Heeren eñ meester over
al werden/ eñ ten lesten in spijt van al der werelt be-
letselen/hunnē wille volbrengen zullen: ja laten hun
duncken, datse door zoodane accommodatie inde Re-
ligie die correspondens metten Paus breken/ende de
hope vande aenstaende Monarchie omstooten zou-
den. Nettemin ost hy schoon na den teghenwoordi-
ghen tydt ende noodt / hem wat na voeghen / ende
inde Religie toelaten wilde / zalt doch niet anders
voor v zyn / dan respijt vande galghe / ende alles zal
ghebroken worden zoo haest de Spaensche ende Je-
suijtsche raedt ( daer aen hy zoo hardt verbonden is)
zal meynen dat zoodaneghe noodt ende tijdt is ver-
andert / na d'oude reghel / datmen de ketters gheen
trouw noch gheloove te houden/schuldich is/ vy na-
men den Rebellen/ die na het zegghen vanden Spa-
gniaert / hunne schuldighe plicht teghen Godt ende
den Koninc / d'eerste ghebroken hebben. Ende op
dat niemandt en dencke, dat desen reghel ; Hæreticis

Syn havens in Spagnien/Indien/Brasiliē eñ Ame-
C rica

non eſt ſervanda fides, een oudt eñ ydel ſpꝛeucxken is/ om de ſimpele te verveeren/ ziet wat nu t'onſen tijdē Doctoꝛ Ayala een Spagniaert / Auditeur generael van des Pꝛincen van Parmas Legher / in ſyn boec vande krijchs-rechten / t'Hantwerpen by Plantijn gedꝛuct/is ſchꝛijvende: Zeggende klaerlijc / dat alle contracten eñ verdꝛagen/tuſſchen den Pꝛins eñ ghewapende Onderdanē/ onkrachtich/nul/eñ van geener waerde zijn/ende dat d'Onderſaten hun daer op niet en konnen verlaten/maer wijſelijcker doē zullē/ met ootmoedighe requeſten hunnen Pꝛins eñ Heere om vergiffenis biddēde/ eñ hunne geheele zake t'ſyner diſcretie ſtellende: welcken Spaenſchen Doctoꝛ ghy grootelijcx behooꝛt te dancken vooꝛ zoo getrouwe/ronde/eñ openhertige waerſchouwinghe/ende v daer na te reguleren: zoo niet/zult ghy hedē oft moꝛgen t'onrechte over bedꝛoch klagen/gemerct Doctoꝛ Ayala v met vollen mondt waerachtelijc verwijten kan/ dat hyt v te voren gezeyt/ eñ dat ghy ſynen raet veracht hebt. Om ten pꝛopooſte weder te keeren/ overlegt doch wat fraeye gelegentheyt datter is aen d'ander zijde om v te beſpotten / eñ alle beloften met een graci eñ ſchoonen decmantel te vernietigē/want als ghy eenige vꝛyheyt vā religie (dat doch nimmermeer geſchieden zal) zout mogen verwoꝛven hebbē/ zal de Hertoch van Bꝛabant een vollen mont hebbē v aldus aen te ſpꝛeken: Dewijl ic uwe conſcientien heb vꝛy gelaten/om dat ghy altoos ghezeyt hebt/dat Godt alleē daer over behooꝛt te heerſchē / zo bewijſt my nu tē minſtē gehooꝛſaemheyt in andere weereltlijcke zaken: Kan hy dan dooꝛ uwe ſlechticheyt daer toe komē/ dat hy alle d'Officiers/ Richters eñ Magiſtraten in Stedē eñ Landē ſtelt / dat hy de veſtingē eñ wapenē in ſyner hant krijcht/ eñ meeſter woꝛt vant heele ſpel/ zoo hebt ghy ſchoon den ſtric om den

hals/

Godt zettede / ende over de herten ende conscientien

hals/wesende niemant zoo simpel / die niet en merct dat de Hertoch binnen korten jaren(want tis eẽ arm Weert die niet een gelach borgen kan/ ende veel beter konnent Princen eñ Koningen/die lange armen hebben) de zaken in zulcker voegen beleyden/eñ de Staten na synen appetijt zo kan formeren eñ onderrichten/dat sy zelfs requesten overgeven/eñ om afschaffing vande gereformeerde Religie bidden / in zulcker voegen/dat hy ooc schijnen zal geneycht te wesen syn woordt te houden/ ende d'artijckelen te veranderen/ niet van zelfs/ maer tẽ ernstigen verzoecke der Staten vant Lant. Dit is vande Religie/eñ vande vryheyt/die ghy dies aengaende te verwachten hebt/als van tswaerste eñ wichtichste poinct eerst gezeyt. Eñ voor zoo vele des Lants privilegien aengaet / mach ic u verzekeren/ dat des Eertzhertogen hert eñ ghedachten wijt verschillen vande voorzeyde stropingẽ ende geruchten/ om twelc te bewijsen/ic u niet verre leyden/maer op syne eygene zaken wijsen wil/eñ zegge: Indien hy van herten genegen waer/zoo Vaderlijc te regeren als voorgegeven wort / eñ de klachten vande Provincien in dit stuc te beteren/zoude hy ten minsten aende Staten van Brabandt/ Vlaenderen/ Artoys eñ Henegou eenich schijnsel daer af beginnen te toonen/die nu xx jaren herwaerts te vergeefs bidden eñ verlangen/dat sy vande vreemde Natien moghen worden ontlast/dat den Raedt met Nederlantsche Heeren beset/ende d'officien aen Lantsaten ghegeven mochten werden/moetende zien eñ lijden/ hoe wel sy des gemeynen Vaderlants verbont verlaten/ eñ hun als vuyle slaven den Spagniaerden onderworpen hebbẽ/dat sy nochtans niet met allen te meer betrout/wt den Raedt verstoten/eñ vreemde Natien hun voorgeset wordẽ/ dewelcke op de kasteelẽ domineren/ allerley moetwillen bedrijven/ eñ met brandt ende

Syn havens in Spagnien/Indien/Bresiliẽ eñ America

C

ende plundering de Staten dreygen / zoo schandelijc
ooc / dat die op den Kasteele t'Hantwerpen / de Bur-
germeesters gedwongen hebbē / om hun lichte vrou-
wen te bestellen / makende de Burghermeesters tot
hunne Koppelaers ende Roffianen: Is dit niet eene
krachtighe levendige waerschouwinghe voor v / om
vastelyc te besluyten / dat d'Eertzhertoch / ter liefde
van v / die hy ketters eñ rebellen schelt / geene zoetic-
heyt zal toonē / nu hy den genē / dewelcke als gehoor-
same Onderdanen voor hem op de knien vallen / zoo
weynich te willc weet? Ooc en kan hy anders niet
doen / noch in preiuditie des Koninckx van Spagnien
eenighe veranderinge maken / vanden welcken hy de
Landen te leen ontfanghen / ende dezelve met andere
harde conditien na luyt vañ Houwelijcx voorwaer-
den niet onwtsprekelijcken inbreuc vañ Provintien
vryheyt verbonden eñ ghelnoopt heeft aende Kroon
van Spagnien / om steets des Koninckx hulp te ghe-
nieten / eñ wederom hem tot opbouwinge vande ge-
pretendeerde Monarchy trouwelijc te helpen: want
sy weten wel / dat dese Landē van Spagnien afghe-
schepdē / eñ in vryh yt blijvende / zodane Monarchy
nimmermeer en kan opgerichtet worden: eñ hebben
daerom van lange jaren herwaerts besloten / de pri-
vilegien van Nederlant / tkoste wat twil / te reforme-
ren / om zonder beletsel vande zelve / alle de macht eñ
middelē / eñ de bequaemheyt vā tlant / tzij vā Ghelt /
Schepē / Havens / Vestingē eñ andersins / tot onder-
druckinge vandē nabuer-landē / in Duytslāt / Vrāc-
rijc / Engelāt / eñ alle andere te misbruyckē / gelijc de
versche geschiedenissen metter daet betoont hebben /
hoe na sy tharē voornemē zoudē gekomē zijn / indien
sy de Nederlandē onder hare absolute heerschappije
ghehadt hadden: waer wt ghy met eenen kondt be-
grijpē / wat beuselingen dattet zijn / alsmen v poocht
wijs

Godt zettede / ende over de herten ende conſcientien

wÿs te maken/ dat d'Eertshertooch om ſyner ſwac-
heyt wille minder is te vreeſen/ ē dat ghy nu voort-
aen met uwen eyghen Prince/ ende niet met den Ko-
ninc van Spagnien ende vreemde Natien zult hebbē
te handelen / ende dat ghy derhalven alle diffidentie
behoort af te legghen / want het zal nu voortaen er-
gher zyn dan opt te voren : in placts van eenen / zult
ghy u voor twee wachten moeten : in plaets van ee-
nen Wytghezetenen / diemen alle dinghen over Zee
toeſchrijven/ ende ſyne reſolutie in wichtighe zaken
verwachten moeſte/ zal u deſen Eertshertoghe ghe-
ſtadich metten ſiric boven thooft weſen/ ende het net
trecken zoo haeſt hy d'occaſie ziet. Over de verre ab-
ſentie vanden Koninc/ ende twachten op ſyne reſolu-
tien./ hebben wy dickwils ſyn voornemen belet/ ende
in d'aſſchen zien vallen : maer deſe die altÿts zelfs by
tgaren zitten/ u op de vingheren zien/ ē op alle ghe-
leghentheden loeren ende luyſteren zal/ zal ſynē ſlacſh
zekerlÿc nemen konnen / tot uwe elendighe verderf-
fenisse. Noch veel weynigher behoort ghy u te latē
misleyden door ÿdele woorden/ dat d'Eertshertoghe
van Duytſchen bloede ende afkomſte/ ē geen Spa-
gniaert en is / want een gheſpantoliſeert Duytſch/
van een Spaenſche Moeder/ gheboren in Spagnē/
ende inde ſchole vande Spaenſche Inquiſitie opge-
voedet/ metten Koninc van Spagnien zoo ſterc ver-
bonden/ die noch na des Paus veldtteecken rieckt/ die
alle nacht eene Spaenſche hooveerdighe ē niet wey
nigher obſtinate Vrou / als haren Heer Vader ghe-
weeſt is/ in ſyne armen heeft/ ende vande zelve mits-
gaders vanden Jeſuitiſchen Raedt aengheprickelt
wort/ van zulc eenen zegh'ic/ hebt ghy weynigher ge-
nade/ beleeftheyt ende medodooghentheyt over uwē
elendighen ſtaet te verwachten als van eenighen ghe
boren Spagniaert. Nu zult ghy my vraghen / wat

wtkomſt

Syn havens in Spagnien/Indien/Breſiliē ē Ame

 rica

wtkomſt dan? Zullen wy een eeuwige diffidentie be-
houden? zal d'orloghe nimmermeer een eynde nemẽ?
zullen wy alle hope van eenen heylzamẽ vrede afleg-
ghen? Hierop gebe ic v tot antwoorde: dat d'Onder-
zaten veel ghewelts ende onghelijcx van hun Princẽ
moeten lijden ende verdraghen/ eer ſy teghen den zel-
ven opſtaen/ niet alleen om der conſcientie wille/ de-
wijlſe Godt daer onder gheſtelt heeft/ ooc ongheloo-
vighe ende ongherechtighe Overicheden ghehoorſaẽ
te weſen/ ende voor de zelve te bidden/ maer ooc van
weghen andere wereltlycke conſideratien / ende om
dat de binnelantſche oorloghen eñ wapenen der On-
derzaten teghen hunnẽ Prince/ hoewel recht veerdich
eñ wettelijc zijnde / dicwils meer quaets eñ onheyls
wercken/ als de tirannije des Princen / diemen daer
door verhoopt t'ontgaen : ende moghen wel verghe-
leken worden by eenighe medicijnen/ die d'eene ziecte
verdrijvende/ een ander quadere verwecken/ dicwils
ooc den krancken in perijckel van tleven brenghen /
daerom ſy ooc ghemijdet behooren te worden/ zo lan-
ghe daer eenighen anderen raet ofte middel is : Maer
wanneer d'Onderzaten met alle gedult eñ lijdſaem-
heyt niet met allen en konnen ghewinnen/ ende de ti-
rannije zoo wijt verloopt/ dat alle Goddelycke ende
weereltlijcke Rechtẽ toelaten voordere gehoorſaem-
heyt te weygeren/ gelijc ghy v met alle mogelijcke eñ
menſchelijcke middelen/ met drucken/ dulden/ biddẽ/
karmen ende ootmoedige requeſten ten wterſten toe
gequeten/ eñ niet eer dan door d'alderhoochſte noodt
den Tyran rechtveerdelijc verlaten hebt / als hy in
plaetſe van uwe requeſten beleefdelijc te beantwoor-
den/ uwe Ghesanten vermoorde/ Steden eñ Landen
met Spaenſche Beuls vervulde / ſyne gheſworene
eeden eñ artyckelen vande huldinghe brac/ met kop-
pen/ hanghen/ branden/ voortvoer/ ſynen ſtoel boven
Gods

Godt zettede / ende over de herten ende conscientien heerschen wilde/als dan zegh'ic/en isser voor d'afghescheyden Onderdanen geenen anderen raet oft middel / dan zoo mannelijc voor de vryheyt te vechten/ alsse te voren gheduldich gheweest zijn int lijdē / hun wapenende met een ghestadighe eñ behoorlijcke diffidenti teghen des verlatenen Tirans listen ende zoete woorden/want de natuerlijcke aengheboren vyantschap tusschē Kat eñ Muys en kan onverzoenlijcker niet wesen/als den inghewortelde haet eñ toorn eens grooten Potentaten teghen syne Onderdanē/ vande welcke hy hem dunct veracht eñ verstooten. Gheene exempelen en zult ghy in oude ofte nieuwe historien vinden daer niet d'eens afghevallen Onderdanē ofte hunne vryheyt mannelijc beschermt / ofte in grooter slavernije eñ elende ghevallen zijn : de middelwegen van verzoeninghe eñ wederaenneminge des vorigē staets en hebbē noyt wel gheluct/ten zy dat de Lantschappen zoo sterc eñ machtich zijn gheweest / datse hun garand by hen zelfs hebbē ghehadt/om tgetroffen accoort t'allen tijden te konnen handthaven/ende nieuwen inbreuc der Princen te belettē. Eenige zeggen : daer is nochtās noyt geē oorloch gesiē noch ghehoort/ die niet tē lestē met peys en worde geeyndiche eñ de vyantschappen behooren niet sonsterflijc te zijn. Ic bekenne mede dat zulcx waerachtich is/eñ begeere v tot eenen bestandigen/vasten eñ verzekerdē peys met mynen raet te leyden/ want den peys vintmē of met accoort oft met victori. Potentaten eñ Princen moghen hen met beyde middelen behelpen/ eñ als de victori ontzeyt/ accoort zoecken : sy konnen hen daer op betrouwen : met hooghe berghen eñ dalen of met diepe Zeen zijn sy ghemeynlijc ghescheyden / zoo dat d'een d'ander niet haestelijc overvallē kan : Elc heeft syn regiment apart/ ende behout syn sweert eñ voor-



draghen/ in voegen/ dat alle tvoordeel aen uwer syde is. Des Spaints quartieren staen voor v opē/d'uwe zijn hē door twaterrijcke lant eñ stercke stedē geslotē. Syn havens in Spagnien/Indien/Bresiliē eñ Ame-

deel inder handt/om syn eyghen guarand te zyn/zo
haest hy bedroch merct/ maer tusschen v eñ den ver
zoenden Vyandt en is gheen scheydt-muer. Ghy
moet v hooft in synen schoot leggen / alle uwe wape
nen/voordeel ende regeringhe overgeven/ende en be
hout geen middel van guarand/oft troost met allen/
dan ws doots-vyants discretie eñ barmhertichept/
die in dusdanighen val ghevaerlyc is te beproeven/
daerom moet ghy onvermydelyc den peys door vic
torie zoecken / ende zulcke resolutie nemen / dat ghy
een van beyden / mannelyc sterven / oft victorie be
vechten wilt. Den derden middelwech van weder-
aennemingh eenes rechtveerdelyc verlatenen / ende
afgheswórenen Heeren / is velen Landen eñ Natien
(daer van d'exempelen hier te langhe vallen) qualyc
bekomen / maer door dẽ wech van mannelycke con-
tinuatie der wapenen/dien daer eenighe wyslyc ver-
koren hebben/zyn sy ten laetsten tot den ghewensch-
ten peys eñ rust gheraect/daer van ic alleen weynich
exempelen/die yder man wel bekent ende in verscher
ghedachtenisse zyn/zal verhalen.

Dus hebben de Switsers / wesende juyst van dit
zelve huys Oostenryc ghetyranniseert/noyt weder-
om daer onder treden willen/maer met hunne stant-
vasticheyt zulcke vryheyt verkreghen / daer in men
hun noch hedensdaechs loffelyc ziet floreren/zonder
dat daerom hunnen oorloch eeuwich geduert heeft:
maer Godt almachtich heeft door syne wonderbaer-
lycke voorsieninge de zaken in zulcker voegẽ gerich-
tet/ datter huys vã Oostenryc zelfs vande onrecht-
veerdige wapenẽ heeft op gehouden/eñ met verloop
van tyden/de hulp eñ vrientschap der Switsers van
doen ghehadt/ eñ dat na hondert jaer oorlochs/ende
dicwils ghemaecten peys oft bestandt/die altoos by
die van Oostenryc gebroken waren / ten lesten Ver-
toorch

tooch Sigismund eenen eeuwigẽ vrede/ hun latende hunne volkome vryheyt heeft opgericht/den welckẽ daer na de Keyser Maximilianus 1 / eñ Carolus 5/ beyde van thuys van Oostenrijc / bekreftricht eñ bestadicht/ eñ trouwe hulp eñ bystandt der Switsers in den Italiaenschen krijgen genoten hebben: Dus hebben die van Denemarc hunnen verjaerhden Koninc Christiern weder aen te nemẽ/ hun niet persuaderen laten/hoewel syn Swagher Carolus 5/eñ andere niet wapenen eñ vrientschap ghenoech daerom deden/alle beyde/ noch Switsers/ noch Denemarckers en hebben zoo wichtighe/wettelijcke/eñ welgegronde oorsaec tot de verlatinge niet ghehadt/eñ int hondertste deel zo veel tyrannije niet over gebracht/ noch zoo veel geduldes getoont/als Nederlant/ maer het exempel der Machabeer / twelc v de H. Schrift voorsteit / komt niet v om tstuc vande Religie meest over een/ eñ gelijc dezelve het afghe worpene joc Antiochi nopt weder aenghenomen / maer zoo lange de wapenen ghecontinueert hebben / tot dat de Tyran zelfs moede geworden is/eñ hunlieden in vrede heeft laten zitten : Alzoo oor/ ghy hebt door mannelijcke volherdingen inden oorloch voorspoet eñ zegen van Godt almachtich te verwachten / die v dus langhe wonderbaerlijc heeft gholpẽ eñ bygestaen/eñ voorders helpen eñ bystaẽ zal/ om dat ghy niet alleẽ voor uwe oude loflijcke eñ welhergebrachte vryheyt/mer ooc voor syne eer eñ kerc gedwongen wort te strijdẽ.

Nu mogen alle verstandige overleggẽ / oft niet de tegenwoordige gestelteniss van zaken inde Christenheyt zulcx is / datmen grootelijcx heeft te hopen / de Koninc van Spagnien/eñ Eertzhertoch Albert zullen ten lestẽ door uwe stant vasticheyt tot bekentenis vandẽ quadẽ raet/dien sy dus lange gevolcht hebbẽ/ gebracht wordẽ/eñ d'oorloch vrijgẽ vã desẽ schadelijckẽ

B ij oorloch

drąghen/ in voegen/ dat alle tvoordeel aen uwer syde is. Des Spants quartieren staen voor v opẽ/d'uwe zijn hẽ door twaterrijcke lant eñ stercke stedẽ geslotẽ. Syn havens in Spagnien/Indien/Brezilië eñ Ame

C rica

oorlooch/eenen kancker van alle hunne schatten/ v
zuymenis van ander schoone occasien eñ conqueste
ooc zorghe ende ghevaer voor vele harer Landen
Coninckrijcken/eñ datse eens beteren raet zullẽ plae
ghevẽ/ gelijc hunne Voorzaten neffens de Switse
wijsselijc gedaen hebben. Latende dese Nederlande
by henne vryheyt ende Religie onaenghevochten /
der zelver vrientschap ende hantreyckinge in ande
zaken/die hun tienmael meer profyts inbrengen ko
nen/ghebruyckende: waertoe alle de spaensche Na
die aende Zee reycken/om de nootwendicheyt wille
van Commercien ende onderlinghe trafijcken/ ze
zullen helpen raden /;ende den Koninc/ indtense uw
stant vasticheyt noch eenighe jaren zien/met ootm
dighe requesten bewegen/ghemerct datse ongetw
felt meer onghertefs lijden by tverbodt vande Ze
vaert/ als de Nederlanden : anders en zoude d'ove
leden Koninc de zelve zo langhe jaren int midden v
d'oorloghe met connivenci niet ghedooght hebben.

Dit is den rechten ende eenigen middel om tot e
nen verzekerden peys eñ ruste te komen : alle ande
middelen van accoort zijn met veelvuldige zorgẽ
achterdenckingẽ vermenght/de gemeene natuer va
menschen en kant niet lyden/dat na de gedane sche
dinghe eñ afsweeringe des Coninckx/ noch ghy op
noch hy op v een volkomen grondelijc betrouwẽ w
derom stellen kan. Al laet ghy v schoon overmits
wen goeden aert eñ aengeboren rondicheyt eñ ope
herticheyt bekallen eñ overreden / om alle diffident
(waertoe nochtans de swarste altoos de grootste o
zaec hebben) af te legghen/eñ na v hert/ van eẽ and
t'oordeelen/hopende datmen v met ghelijcke rondi
heyt ende onvalscheyt zal ontmoeten / zoo en is do
gheen dinc ghewisser / dan dat de diffidentie wt de
Koninckx ende Ertshertoghen herte nimmerme
ghebrach

ghebracht zal worden/ twelc niemant beter en weet/ als hunne eyghen raetghevers/ die zoo veel van diffidentie aftelegghen predikẽ: want ſy zullẽ hun Heeren altijts wederõ in gedachtenis brenghen wat ghy eens ghedaen hebt/ eñ dat achterdencken in hun voeden/ dat gyt t'eenighen tijden wederom doen zult/ radende derhalven/ om met voorvallende occaſien uwe vleughelen zoo te korten/ eñ zulcken ghebit in uwen mont te leggen/ dat ſy daer teghens verzekert zijn/ eñ blijven mogen. Deſe billicke/ eñ in natuerlijcke redenen/ gegronde zorge/ en kan u met geene borchtocht/ noch cautie ter weerelt afgenomen worden. Genomen dat Keyſer/ Paus/ Koninc van Vranckrijc/ Engelandt/ eñ meer andere daer voor loven/ eñ ſich verbinden dat d'artijckelen zullẽ onverbrekelijc gehouden worden/ wat zalt u helpen? Ghy moet nochtans u hooft in uwes verſoenden Vyants ſchoot leggen/ ghy moet onder ſyn genade eñ ongenade leven/ wanneer ghy ghehanghen oft onderdruct zijt / ende zelfs met allen geen macht hebt om u te helpen: wie van de Burghen zal hem uwer aennemen? Voor wat Richter zult ghy uwe zake pleytẽ? Wie zal/ oft over den principael ſchuldenaer/ oft over de Burgen executie doen: Ghy meent mogelijc/ wanneer de Paus de handelinge bekreftticht / ende ſyn Zeghel daer aen hangt/ met verklaringe/ dat de oude regel / van geen ghelooue den ketters te houden/ in deſen gevalle niet en kan plaets hebben/ dat ghy alſdan wel verzekert zijt? Maer oft ſchoon den teghenwoordighen Paus tzelve dede/ wie zal u verzekeren/ dat ſynen navolger vande zelve meyninge blijven zal? kan hy niet zeggẽ; Mynen Voorſaet heeft gedoolt / ic heb de macht om te breken / als onbundich eñ krachteloos alles wat tegen de Catholijcke Religie gedaen is/ tzij hergekomen van wient wil. Ghenomen dat oot de volgende

 Pauſen

... de Spaenſche opgeblaſentheyt en ambitie draghen/ in voegen/ dat alle t voordeel aen uwer ſyde is. Des Vyants quartieren ſtaen voor u opẽ/ d'uwe zijn hẽ door twaterrijcke lant eñ ſtercke ſtedẽ geſlotẽ. Syn havens in Spagnien/ Indien/ Brezilïẽ eñ America

Pausen zulcx niet zeyden/ kan de Koninc vā Spaniē
zelfs niet sustineren/ dat hy wt wichtige redenē hem
zelfs/als een souverain Monarke/die gheenen Ove-
rechter en kent/van syne contracten can ontlasten eñ
dispenseren/na den reghel van Doct. Apala bovē ge-
meit/ghelijc inder daet d'overledē Coninc voor wey-
nige jaren alle contracten met d'Italiaensche Koop-
liedē opgerecht/weder gebrokē eñ wederroepē heeft:
dus vindy over al strickē waer ghy u keert oft went.
Zo veel de borchtocht van Potentatē betreft/tis zot-
tichept eens te denckē/dat eenige Borgē uwenthalvē
een oorloch zullē aenvangē / niemant en hinct van eē
ander mans zeer: de kosten ende de moeyten des oor-
lochs zijn zo groot/datse niemant ter liefde eñ profijt
vā vreemde wil aenveerden / ja men schroemt daerin
te treden/ ooc wanneer mē syn eygen leet wreken zal.
Ziet aen d'articulen vanden peys tusschen den Ko-
ninc van Vrancrijc eñ Spagnien int jaer 1598 opge-
recht: Hebben niet de Spaensche met inneminge der
Rijcxsteden/met overvallinge der Cleefsche eñ ander
Nabuerlanden/met rooven/plunderē eñ duysentder-
ley moetwillen dezelve groflijc inghebroken? Noch-
tans en wil Vrancrijc om dier Landen wil geē nieu
oorlooch beghinnen. Ziet aen het exempel vā d'over-
leden Koninghinne van Enghelant/ hoochloflijcker
memorien / hoewel de Coninc van Spagnien na
hare kroon/lijf/ leven/ met ghewelt / verraedt / ver-
ghift/ende menigherley practijcken ghetracht heeft/
hoe ongheneghen datse nochtans altijts gheweest is
den zelvē met een offensive orloghe recht aen te tastē/
maer datse te vreden gheweest is met beschermínghe
van haer eyghen/niet teghenstaende datse haer staet
met hulpe van u/ende met halve kosten hadde konnē
verzekeren. Wat hebt ghy dan te hopen/ dat dese te-
ghenwoordighen Koninc van Enghelandt u leeds

wanneer

wanneer ghy onderdruct zijt / ende de koſten alleen op hem vallen moeſten / zal begheeren te wꝛeken?

Vanden Keyſer is noodeloos te ſpꝛeken / om dat niemant zoo ſlecht en is / die niet van hem meer partijſchap als trooſt verwacht. Maer de Keyſer (zecht ghy) ende de Duytſche Voꝛſten / ja tgheheele Roomſche Rijck / doen hunnen dienſt van zelfs aenbieden / willen hen onſe zaken onderwindẽ / ende als Middelaers ons tot goede conditien van peys helpen: zullen wy diffidentie op Vyanden eñ Vꝛienden dꝛagen / ende gheenes Menſchen raet hooren? Jc antwooꝛde dat ghy meer als te veel redenen hebt / alles wat van den Keyſer herkomt vooꝛ ſuſpect te achten / niet alleẽ om d'aldernaeſte bloetverwantenis met Spagnien / ende den Eertshertooch / maer ooc om ſyner eyghener wercken ende handelinghen wille / die hy teghens die vande Religie t'Aken / ende zelfs teghen ſyne eyghene Onderdanen in Bemen / Vngaryen / Ooſtenryc / Sleſien ende andere ſyne Landen aenrecht: met den Admirant dooꝛ de vingeren ghezien / eñ d'onderdructe Rijcx Onderdanẽ trooſteloos verlaten heeft.

Zoo veel tRoomſche Rijc en de Rijcx Voꝛſten belanght / al is het dat vele der zelver wel te betrouwen zyn / zoo haughen doch ooc hunder vele aendẽ Paus / ende conſequentelijc aen Spanien. Ghy hebt int jaer 1598 ghezien de quade coꝛreſpontie die onder hun is / ende de ſlappicheyt die ſy betoont hebbẽ int reen-doẽ ende trooſten van hunne onderdructe Litmaten / eñ tſlechte beleydt van alle henne zaken / overmidts de veelheyt eñ verſcheydenheyt van hooſden: eñ alle te zamen zoeckenſe met henne legatien eñ vermaningen tot Peys met het pꝛofijt ende heyl van Nederlandt / maer veel meer hun eygen / hen inbeeldẽde datſe dooꝛ de Nederlandſche ooꝛloghe yetwes ſchadens lyden. eñ in veel grootere vallen konnẽ / zoeckende eñ begee-



... de Spaenſche opgeblaſentheyt en ambitie dꝛaghen / in voegen / dat alle tvooꝛdeel aen uwer ſyde is. Des Spants quartieren ſtaen vooꝛ v opẽ / d'uwe zijn hẽ dooꝛ twaterrijcke lant eñ ſtercke ſtedẽ geſlotẽ. Syn havens in Spagnien / Indien / Bꝛeſiliẽ eñ Ame-

rende daerom den zelvē te dempen/het ga om de Religie/eñ uwe privilegien zoo het mach. Eñ wanneer d'artyckelen ingebroken worden/zullen sy veel weyniger voor v doen/als sy voor hunne Bontgenooten ende Rycx-ledematen ghedaen hebben/ slappelijc ter herten nemende het groote ghevaer dat hun nakende is/zoo haest Nederlant (twelc Godt verhoede) zoude onderdruct zijn/ende die tzelve verstaen (ghelijc daer eenige zijn) en zullen nimmermeer helpen raden/dat ghy onder Spagniaerts subjectie tredet/ eñ zullen v danc weten / dat ghy hun bolwerc blijft/ende tspitse voor hun afbijt. Op de overentsighe Potentaten in de Christenheyt / is ooc gheen fondament te maken/ om hunder swacheyt willen. Daerom/O beminde Nederlandt/helpt u zelven/ zoo helpt v Godt/laet v met geenen listigen geveynsden woorden bedriegen/ nu ghy dus lange met wapenen onoverwinnelijc gebleven zijt/betrout v op gheen menschen/maer op de gerechtichept vā uwe zaec/eñ Godes gewisse hulpe/ die v by de xxxvij jaren door wonderbaerlijcke veranderingen/schrickelijcke ghevaer eñ uterste noodt/ behouden/gereedet/ende tot de tegenwoordige voorspoet ghelept heeft/ende voort met syner hant leyden eñ voeren zal/indien ghy v vast hout aen syn woort/ ende synere leydtstern/gelijc de Wijsen wt Orienten/ volghen wilt: denct dicwils te rugghe/ende stelt het voorledene voor uwen ooghen/ daer zult ghy/ als in eenen klaren Spiegel/Godts weldaden/die hy v bewesen heeft/ recht leeren kennen. Zijn niet de eerste beghinselen van dese beroerten vreemt ende zeltsaem geweest? Int Jaer 1566 ontstac zulcken yver by de Hoofden van tLandt/ om des Vaderlants vryheyt te beschermen/ ende sich tot dien eynde te verbinden: daer was zulckē toeloop des gemeenē mans in allen steden met duysenden/ eenen zulcken algemeynē haet

reghens

teghens de Spaenſche Inquiſitie / dat de gheheele Chriſtenheyt daer af wiſte te ſpreken / ende datmen oordeelde / gheen dinc en zoude zulcken gheweldigen ſtroom konnen beletten: Maer door Godts verſieninge/ die uwe beſtandicheyt heeft willen beproevẽ/ verdrijvende alle dit groote aenſien ẽ hope / door de liſtighe beleydinghe van een wijf/ende door de bloote geruchten van Duc d'Albes overkomſte. Tverbont vande Heeren ſcheurde/de gemeenten vluchteden oft ſchuylwinckelden / Duc d'Alba met een handt-vol Soldaten teghens de overgroote menichte vande Ingeſetene/te rekenen/aenkomende/volbrengt zonder eenigen wederſtant al ſyn willen / houdt koppen af/hangt/drenct/ bout kaſteelẽ/ eenige groote Hoofden wierden balling / eenighe hielpen ſyne tyrannije ſtercken/niemandt dorſte daer teghen kicken/oft een hant wtſteken / als oft ſy alle gebondẽ oft betoovert waren/ẽ was nu de hope vã verloſſinge veel kleynder/als int beghinſel de zorghe van eenich beletſel/de deſperaetheyt veel grooter / als int beghin de hitte blijtſchap ende vreuchde. De Prins van Oraengien met hulp van ſyne verwanten in Duytſlandt / ende met wat onderſtants vande ballingen/ bracht tweemael eenen degelijcken hoop van Ruyter ẽ Knechten te weghe / diemen zonder ſchroomen teghens de Turcken hadde mogen voeren/treet over de Maes/ komt int herte van tlandt / ende ghaf wat nieuwer hopeninge/maer ſyne macht/ ende uwen trooſt daer op geſtelt/hadden zoo weynich duerens/als een vyer van ſtroo. Duc d'Albes tyrannije werdt/ inſonderheyt na den eerſtẽ tocht meer verſterct/als gekrenct/ ende inden tweedẽ/ die eens deels op de hulp ẽ gunſt vã Vrancrijc onderleyt was/ valt de Franſoys haeſtelije af/ẽ vermoort die vande Religie. De Prins wort gewaer/ dat hy op eenẽ bedriechlijcken rietſtoc



de Spaenſche opgeblaſentheyt en ambitie draghen/ in voegen/ dat alle tvoordeel aen uwer ſyde is. Des Spaents quartieren ſtaen voor v opẽ/d'uwe zijn hẽ door twaterrijcke lant ẽ ſtercke ſtedẽ geſlotẽ. Syn havens in Spagnien/Indien/Breſiliẽ ẽ Ame-

ghesteunt had / die hem niet alleen faelgaerde / maer
ooc door de hant stac. Van het Duytsche krijchsvolc
wert hy verlaten/ende zoo daer eenige hope geschept
was/ die verdwijnde nu t'eenemael. Maer als het
byden menschen niet dan desperaet werc was / is v
Godt met synen troost verschenen/ dewelcke de her-
ten in Hollandt ende Zeelandt met eenen nieuwen
yver ontstac / om den Prins van Oraengien t'ont-
fanghen/ende tegen Duc d'Alba op te staen met ver-
wonderinghe van alle Weereltwijsen / die het voor
dullicheyt achteden/ dat Kooplieden/ Schippers eñ
Visschers/eñ eene Natie/die by yder man/ter oorsa-
ke van hunnen langduerigen peys / zoo ongeoeffent
in wapenen ende onbequaem scheen ten oorloch/ als
een Koe om te danssen/ die Duc d'Alba zelfs zo kleyn
achtede / dat hem noodeloos dochte / hunne Steden
met Garnisoen te verzekeren/ zulcken stouten werc
dorsten beghinnen tegens de macht van zulcken Ko-
ninc/teghens den alderberoemsten Veldthooftman/
tegen syne oude gheoeffende krijchslieden/ onder den
welcken alle d'andere Provintien / die den meesten
Edeldom hadden/ eñ inde Fransche oorlogen geoef-
fent waren/duycten/ buychden eñ beefden/hebbende
daerenboven geen ander steunsel ter weerelt / als op
eenen Prins / die wt den velde had moeten wijcken/
die van syn eyghen krijchsvolc gheabandonneert/by
alle steden van Brabant/ Vlaendren/eñ elders buy-
ten ghekeert was:ende dattet meest is/die zelfs syne
swachheyt bekende/eñ om haer niet te bedriegen/eeni-
ge veel Steden wtdruckelijc waerschoude/sy zouden
hunnen yver wat matighen/eñ zoo zeer niet haesten/
maer eerst voorraet van ghelt/ provandt/ ammuni-
tie/eñ andere nootwendighe dingen verzorgen/Ste-
den vestighen/ ende daer na sich openbaren hun ooc/
mitsdien ontbiedende / sy mochten met gewelt over-
vallen

vallen woꝛdē/ eer hy hun hulp vā krÿchſvolc konde zenden: wie kan dit anders dan vooꝛ eē werc Godts achten ? die niet en helpt/ wanneer by de menſchen de meeſte apparentie is/ eñ ter contrarie helpt/ wāneer ſy dē moet verlorē gevē/ op datment ſyner hant alles toeſchꝛÿve/ eñ hem te meer dancke eñ love. Alle particuliere gheſchiedeniſſen/ daer in Godt almachtich/ geduerende dē Hollantſchen ooꝛloch/ ſyne hant grÿpelÿcke eñ ſchÿnbaerlÿckē hulp heeft blÿcken laten/ als doē hy na tverlies van Haerlem/ zo wel te pas dē geeſt der oneenicheyt int Spaenſche Leger zont/ tot dat de ſwacke ſtadt Alcmaer wat adems haelde/ eñ haer tot defentie ſtellē mochte. Doē hyt ontſet van Leyden miraculeuſelÿc bevoꝛderde. Doen hy met eenē koꝛtē doop de bevꝛoſen ooꝛlochſchepē inde Zuyderzee verloſte/ eñ terſtont twater wederom ſloot/ als ſy in hare vꝛyheyt by Hooꝛn waren aengekomē: eñ andere wonder werckē laet ic om koꝛtheyts wille varen/ tis wonders genoech/ dat deſe weerlooſe/ ongewapende/ eñ tot den ooꝛloch zoo weynich geſtelde Natie/ als eenige onder de Sonne/ zonder ander Potentaten hulp/ vier jarē lang hebben konnen harden/ tegens t'overgroote gewelt eenes zulckē Monarchē/ zÿnde noch eens zo rÿc aē ghelt als de groote Turc/ eñ met zulcken bitteren haet eñ tooꝛn tegē dit kleyne Landekē ontſtekē/ dat hy ſyn groote vooꝛdeel op dē Turc/ twelc hem de victorie van Don Joan tſjaers te vorē gegevē had/ onvervolcht liet/ eñ verzuymde om ſyn bloetgierich hert aen die van Hollant eñ Zeelant te lichter te mogē koelen/ weſende daerom met dē Turckē in ſtilſtant eñ onderhoudende met al ſyne nagebueren vꝛede/ om al ſyne ſchatten eñ macht hier te mogē gebꝛuyckē/ hebbende ooc zo goede eñ ſtercke armeye van eene menichte van oude geoeffende Soldatē/ wt verſcheydē natiē/ Spagniaerts Duytſchē/

Italianers

... de Spaenſche opgeblaſentheyt eñ ambitie dꝛaghen/ in voegen/ dat alle tvooꝛdeel aen uwer ſyde is. Des Spaents quartieren ſtaen vooꝛ u opē/ d'uwe zÿn hē dooꝛ twaterrÿcke lant eñ ſtercke ſtedē geſlotē. Syn havens in Spagnien/ Indien/ Bꝛeſiliē eñ Ame-

C rica

Italianers / ende vande krijchervarenste Hoofden/ met overvloet van gheschut / ammunitie/provant/ eñ alles alsmen ter zelver tijt in Europa hadde moghen oft konnen tzamen brengen. Men zach in dese vier jaren/ overmits het ghestadelijc aendringhende Koninclijcke ghewelt/ eñ overmits de onghelijchept vande partueren / die noyt in een oorloch qualijcker ghemaect was / vele steden ende vestinghen bedroefdelijc vergaen ende innemen/zonder nochtans dat de rest in syne constantie beswijcte: zoo ooc/dat die van Hollandt ende Zeelandt moedts genoech behielden/ om den peys te Breda / daerin den Patriotten aengeboden wert/ om hun goet te mogen verkoopen/eñ elders buyten des Koninckx Landen verblijf te zoecken/af te staen / sy lietent op het alderuterste aenkomen / eñ verkosen liever in hun Vaderlandt doot te vechten/als in vreemde Landen verachtelijc te gaen dolen. Maer als de Vyandt hem duncken liet/dat hy na tveroveren van Zirixzee / den voet op hunne keel/eñ de victorie in syne hant had. Als de nagebueren d'eene haer beklaechde / d'ander belachede / ende meynden sy zouden nu de straffe van hunne zottichept moeten betalen. Summa / als alle de Wijse vande weerelt Godes hulp alderveerst vā hun achteden/is hy aldernaest daer by geweest/eñ hevet alzo ghevoecht/ dat andere Provintien/die schenen onder des grooten Koninckx genade eñ bescherminge te zitten/ ongeduldiger zijn gewordē int verdragen vandē overlast der Soldatē hunder Vrienden/als Hollant eñ Zeelant/int waernemen vande bloedige slagen eñ wonden hunder doodt-vyanden/ghebruyckende een middel van verlossinge/daer aen d'alderkloecste ende scherpsinnichste noyt ghedacht en hadden/ te weten/ dat ooc Abten eñ Prelaten/met meer andere/die dus lange den Vyandt int onderdrucken vande Religie/

ende

ende vryheyt in Hollant eñ Zeelant/hadden ghe-holpen eñ gesterct / nu ter contrarien dezelve ontzetten/ eñ wt der noodt trecken/makende met hun het Ver-bondt te Ghent/daer van sy ( op dat uwe oogen we-derom van menschen hulp af/ende te meer tot Godt ghetrocken worden) wederom afghevallen zijn/ende eenige niet langer volstandich ghebleven/dan tot dat de Patriotten/ende die vande Religie metten hoofde boven twater ghekomen ende adem gehaelt hadden. Daer na hebt ghy ander vreemde hulpen ghesocht/ dewelcke hoe grooter van wterlijcken schijn eñ aen-sien dat sy geweest zijn/hoe harderē stoot dat sy uwē staet gegeven hebben. Eenige hebben t Schip doen kraken/ eenighe bykans inden grondt ghebracht.

D'affectie vande loflijcke Koningin in Engelant hebt ghy altoos hoochlijc te dancken / hoewel eenige hare dienaers uwen staet een tijt lanc in geene kleyne verwerringe stelden/de beste/zekerste/eñ bestendich-ste hulp hebt ghy altoos by v zelfs/ eñ voor alle din-gen by Godt zoecken moetē / die v noch noyt gefael-geert en heeft: Wat stercker bewijs van syne Vader-lijcke opsicht eñ zorghe voor uwe behoudenis kondt ghy hebben? als dat hy v niet alleen teghens alle den ghewalt des wtwendigen Vyants/maer ooc teghen zoo menichfoudige inwendighe listen/practijcken eñ verraet/ boven alle menschelijc vermoedē beschermt heeft? Vwe eyghene voorstanders eñ Gouverneurs hebben v gepoocht inden stric te brengen. Graef van Rennenburch in Vrieslandt ende Overyssel / Graef vanden Berge in Ghelderlant/eñ Graefschap Zut-phen/Prins van Chimay in Vlaenderen. De prin-cipaelste die ghy int Jaer 1579 na Keulē gedeputeert hadt/ als den Hertoch vā Arschot/ Heer van Grob-bendonc/ Abt van Maroles/raetslaechdē meer voor den Vyandt/als voor het Vaderlant/ende hebben v

ghepoocht

voor de Spaensche opgeblasentheyt eñ ambitie draghen/ in voegen/ dat alle t voordeel aen uwer syde is. Des Vyants quartieren staen voor v opē/d'uwe zijn hē door twaterrijcke lant eñ stercke stedē gesl otē. Syn havens in Spagnien/Indien/Bresiliē eñ Ame-

C rica

ghepoocht te leveren/maer alle hunnen langh-voorbedachten raet/ eñ soo sy meyndẽ ten kloecksten ingeleyden/heeft Godes machtige hant van v afgekeert/ ende gelijc Architophels wijsheyt vernietieht: Isset niet voor menschen verstandt onbegrijpelijc/dat soo veel verlies van steden/soo veel verraets/soo veel teghenspoets in slachten te velde/als op Hardenberger Heyde/tot Noorthorn op de Bourtanghe / by Lochem/op Couwẽsteens dijc/t'Amerongẽ/te Boxum/ eñ elders / het verlies van d'aldermachtichste steden van t Landt/ die eensdeels met gewelt eñ honger bedwongen/eensdeels vrywillich van v afgevallẽ zijn/ nochte uwen staet en hebben konnen vellen / nochte des Vyants zaken verbeteren? Ghy zijt door de geledene nederlagen eñ schaden wackerer/ kloecmoediger/eñ voorsichtiger geworden: Alle tverlies is v tot voordeel/ eñ den Vyant syne victorien zelfs tot schaden ghedeghen. De volcrijcke neerachtighe steden ende Provintien / zijn door syne triumphen in een ommezien arm/desolact/ bloot van volc eñ neringhe gheworden: De uwe hebben midden in allen tegenspoet ghewasschen ende toeghenomen / Dorpen zijn Steden gheworden / onvaste Steden onwinnelijc ghemaect / die al te voren groot ende sterc waren/ hebt ghy noch wijder ende grooter bouwen moeten/ om dat sy den toeloop van volc niet en konden herbergen. Ontallijcke oorlochschepen hebt ghy jaer op jaer/gheduerende den oorloch/getimmert/ontallijc gheschut ghegoten / alle voorraet van wapenen/ ammunitie/eñ andere krijchs-behoeften/maer bovẽ al d'experientie vanden krijch vermeerdert / ende v eygene macht eñ middelen/die v Godt verleent heeft recht kennen ende ghebruycken leeren / uwe contributien hebt ghy in goeden ganc ende ordre gebracht/ Godt wijst v neringe in vreemde Landen/die ghy te

voren

voren niet ghekent en hebt / zeghent dezelve alle jaer meer / in spijt / ende tot grooten afganc ende schaden der Koninckrijcken in Spagnien / ende met verwonderinghe van alle Natien / die daer zien dat Godt den Koninc / eñ geheel Spagnien / de neringe allenskens ontreet / eñ v toestiert / ende zulcke macht ter Zee verleent / dat ghy hem zelfs in Spagnien eñ elders aentasten kondt. Sy zien ter contrarien / dat alle des Koninckx zaken te rugge gaen / dat den kancker ende vloec in syne schatten gekomen is / dat hy / niet tegenstaende alle t'ghelt van Indien / aende Koopliedén heeft moeten faelgeren / eñ syne contracten wederroepen / dat hy met gestadige muyterijen van onbetaelde soldaten gequelt is: sy zien klaerlijc / dat dus langhe syne reputatie eñ naem grooter is geweest / dan syne macht / dat hy lijden moet / dat ghy hem in syn eygen Landen eñ syne Havens trotset eñ braveert / eñ dat hy / in plaets van andere te verschricken / nu zelfs vreesen moet. Voorwaer / hy moet met ziende ogẽ blinde / metten herten verstoct / eñ teghens Godt ondancbaer wesen / die wt dese wonderwercken niet en bekent synen Vaderlijcken zeghen over v / ende synẽ toorn ende maledictie over des Koninckx huys / t'welc de eer / macht / ende hoocheyt / daer in het van Godt ghestelt is / niet bekent / maer tot wtroyinge van syn woordt ende kercken / tot stichtinghe van alle onrust inde Christenheyt / tot overvallinghe van vreemde Landen / daer aen sy geen recht en haddẽ / misbruyct / ende meer Christen bloedts vergoten heeft / als Nero Diocletianus, Maximinus, eñ andere Tyrannen / die daer opt na Christi geboorte geleeft hebbẽ / daer over dã Godt rechtveerdelijc vergramt is / eñ schijnbaerlijcke teeckenen geeft / dat hy den Scepter wederom van hem nemen / eñ na dat hy dit huys dry hondert jaren lanc heeft latẽ opklimmẽ / om hunner ondancbaerheyt

door de Spaensche opgeblasentheyt eñ ambitie draghen / in voegen / dat alle t'voordeel aen uwer syde is. Des Spaencs quartieren staen voor v opẽ / d'uwe zijn hẽ door t'waterrijcke lant eñ stercke stedẽ geslotẽ. Syn havens in Spagnien / Indien / Bresiliẽ eñ America

C rica

haerheyt ende onbekentenis wille vernederigen wil.

Daerom / o Nederlandt / dewijle ghy zoo langhe jaren uwe vryheyt van ziel eñ lichaem / met Godes hulp / ende uwe manlijcke vromicheyt beschermt / zo veel goets eñ bloets daer aen te kost geleyt / eñ uwen naem eñ roem bekent gemaect hebt over alle de weerelt / en beswijct nu niet int eynde eñ t'alderleste van uwen arbeyt / nu de meeste noodt ende ghevaer over ghebracht / ende tghene (met Godes hulpe) zeer kleyn is / datter noch resteert / nu ghy van jare te jare uwe Vyanden ziet dalen / in macht eñ rijcdom afnemen / eñ hunnen ondergane naken. Ghy hebt het eynde beleeft van Koninc Philips dē tweeden / die met alle syne schatten / kloecken Raedt / groot aensien / autoriteyt eñ experientie / ghestadighen obstinaten arbeyt van xxx jaren tegens v meer heeft verloren / als ghewonnē: veel meerder hope isser / dat ghy de zaec door Godes genade / t'uwer eeren / zult wtvoeren tegens synen Soon / wiens raedt / aensien eñ experientie by den Vader niet te vergelijcken is / die de schatten wtgeput / eñ tcredit geswact vindt / wiens Tollen ende inkomen doort slupten vande Commercien / eñ uwe geluckige nieuwe vaerten verminderen / ende wiens kosten vermeerderen / om dat hy gheduerich te landt ende te water op de Custen van Spagnien / ende andere syne Rijcken tegens v moet gewapent zijn / ende voortaen mede op syn eygen bescherminge dencken / daer de Vader alleenlijc dacht om v te krencken.

Laet v niet / gelijc ghy int beghin vande Princesse van Parma bedrogen zijt / nu wederom int leste van eene Vrou bedriegen / die anders geene wapenē heeft om v te beschadighen / dan list eñ bedroch / want haer broeder de Koninc / schoon willende / en kan haer met gheene groote schatten / om die voorverhaelde redenen / ontzetten / veel weyniger zal sy die vande wtghe-

schepte

scheepitte/neeringloose Provintië/(die doch henne hoo-
veerdighe regeringhe mette vreemde Natien eñ Cas-
teelen haest zullen moede worden eñ na veranderinge
hakẽ) trecken konnẽ: weest onverdroten om noch te
continuerẽ voor eenẽ kortẽ tijt / uwe liberale contri-
butien: wãt de vryheyt die daer voor gekocht wort/
en is met gheene schatten te weerderen. Ghy konnet
lichtelijc teghen d'Infante herderen/ghemerct eenen
gulden v zoo veel strect als hun drye ost vier. Ghy en
hebt niet te doen met eenen Duc d'Alba/Don Joan/
noch Prince van Parma/dier kloec beleyt/ervarent-
heyt in d'oorlooch/voorspoet ende fortuyn te vreesen
was/die ghy nochtãs voorspoedelijc hebt afgekeert/
maer met Vrouwen / jonghe onervarene lieden / die
verplex eñ buyten raet zijn/eñ met Cardinaels/die in
Papenrockẽ eñ niet in Wapens opgevoedet zijn/die
meer met Jesuiten eñ Inquisiteurs / als met Capi-
teynen eñ Kryghslieden hebben geconverseert/ onder
wiens regeringhe gy alreede dadelijc speurẽ niewcht
aende merckelijcke veranderinghe in des Vyandts
Krijchsorden eñ raet/eñ consequentelijc inden voort-
ganc syner zaken. Daerenteghens zijt ghy vã Godt
ghezeghent met zulcken Veltheere als ghy noch opt
ghehadt hebt/diergelijcken t'Roomsche Rijc teghen
den Turc is wenschende / ja zulcken / dat de Koninc
van Spagnien met syne schatten/al waren sy x. mael
grooter/niet en kan te weghe brenghen. Ghy hebt de
gunst van alle nabuerighe Princen eñ Potentatẽ/ de
welcke al en helpen sy niet met openbare Wapenen/
nochtans wenschen sy uwen voorspoet/om de vreese
diese voor de Spaensche opgeblasentheyt eñ ambitie
draghen/ in voegen/ dat alle t'voordeel aen uwer syde
is. Des Vyants quartieren staen voor v opẽ/d'uwe
zijn hẽ door t'waterrijcke lant eñ stercke stedẽ geslotẽ.
Syn havens in Spagnien/Indien/Bresilië eñ Ame-
C rica

baerhept ende onbekentenis wille vernederigen wil.
Daerom / o Nederlandt / dewijle ghy zoo langhe jaren uwe vryhept van ziel ẽ lichaem / met Godes hulp / ende uwe manlijcke vromichept beschermt / zo veel goets ẽ bloets daer aen te kost gelept / ẽ uwen naem ẽ roem bekent gemaect hebt over alle de weerelt / en beswijct nu niet int epnde ẽ t'alderleste van

rica zijn v bekent ẽ licht om te bezeylen / zoo dat ghy t'uwẽ believe aenslaghen daerop maken kont / maer hy heeft veyzoest dat uwe Havens ẽ Zeestedẽ voor syne Vloten niet te zorgen en hebben. De Zeevaert / de gelts middelẽ / de Rijchservarenthept / d'autoritept / zijn by v gewassen / by hẽ vermindert: uwe zake wort hoe langher hoe favorabelder / de syne van jaer te jaer meer ghehaet / om dat hy den eenen voor / den anderen na offendeert / ghelyc hy (weynighe jarẽ geleden) int Roomsche Ryc ghedaen heeft. Boven al hebt ghy aen v op de rechtveerdichept uwer zake ẽ Godes gunst te betrouwen / die v voor desen tot verschepden reysen in veel grooteren ẽ meerderen noot gheholpen heeft / dien ghy (de spot ẽ schande van al de Werelt ẽ t'verwijt vande posteritept te swijghẽ) vertoornen / ẽ synen zeghen van v afkeeren zult / zoo verre ghy syne weldaden vergheetende ẽ hẽ misbrouwende / nu zonder noot / ofte om uwen buyel te sparẽ ofte om gheimagineerde meerdere ruste ẽ ghemacx wille / syn woordt ende ware religie verlaet / ghelijc de Gerasener om hunder verckens wille / Jesum Christum dedẽ vertrecken: want zo weynich Godt ẽ Belial accorderen / zoo weynich kont gy beyde de ware Religie ẽ peys metten Koninc van Spagniẽ / Alberto ende d'Infante (die ic tsamen in eenen graet stelle) tot deser tijt erlanghen / waer door uwe mannelijcke resolutie ẽ continuatie vande wapenen / blijft ghy nu vande Religie ẽ uwe vrijhepdt verzekert / ẽ hebt met vervolch vã tijde oot goedẽ peys met Spagnien ẽ alle syne vrienden te hopen / niet weynigher als de Switsers byden huyse vã Oostenryc erlanght hebben. Hier toe wil v Godt almachtich syne genade / met wysen raet ende eendracht verleenen. Amen.

Ende ghy Roomsche Catholicke (onder de welcke ic weet dat vele zijn die des Vaderlants vrijhepdt beminnen

beminnen/laet v niet wijsmaken datten aensien van Religie uwe lasten ẽ periculẽ onder t Spaensche regiment een hayr minder zullẽ wesen. Tegen alle die iet te verliesen hebben/zalmen lichtelijc actie vinden/ als wesende vrienden ende goetgunners vande Lutheranen/al waer daer anders gheene / als datse geẽ devoir noch wederstant gedaen ẽ de wapenen tegen henne Nabueren ẽ Bloetverwantẽ niet gevoert en hebben. Dit is het Crimen Omissionis, over twelc de heele Nederlantsche Natie byden Koninc ẽ Spaensche Inquisitie ghecondemneert/ ẽ Duc d'Alba d'executie bevolen wert/gelijc de historien ter eeren vanden Coninc/byde Catholijcke zelfs beschreven/ mede brengen. Dit ist dat Vergas/Presidẽt vandẽ Bloetraet by Duc d'Albens tijdẽ/zeyde: Heretici fraxerunt Templa, Boni nihil fecerunt contra, ergo debent omnes patibulare. Dat is: De ketters hebben de Kerckẽ gebroken/de goede en hebbent niet belet/ergo moetense alle hanghen. Om dese redenen schreef Iohan Babtista Taxis, int jaer 1595 wt Brussel aendẽ Koninc in Spagnien/dat syne Maj. gheensins en behoorde te bewilighen door eenich tractaet van Peys/ dat de Spaensche Garnisoenen te lande heen wtghevoert worden/ oft het ware terstont om syne authoriteyt ghedaen/ want zeyde hy: uwe Majest. en konnẽ op die vande Catholijcke Religie niet bouwen/ overmits de devotie alleen ghevonden wordt onder weynige oude lieden ende vrouwen die niet en vechten; alle de rest zullen lichtelijc met malkanderen thooft in eenẽ kaproẽ steken. Ende al hadde Taxis dese diffidentie des Konincx ende des Spaenschen Raedts teghen v zoo plomp niet wtghesproken/ zo spreken doch de wercken zelfs / want alle de Weerelt weet dat de Nederlantsche Heeren/ hoewel metten Koninc ghereconcilieert/nochtans niet betrout en wordẽ/ sy moetẽ met

 weemoet

baerhept ende onbekentenis wille vernederigen wil.
Daerom / o Nederlandt / dewijle ghy zoo langhe jaren uwe vryhept van ziel eñ lichaem / met Godes hulp / ende uwe manlijcke vromichept beschermt / zo veel goets eñ bloets daer aen te koſt gelept / eñ uwen naem eñ roem bekent gemaect hebt over alle de weerelt / en beſwijct nu niet int eynde eñ t'alderleſte van

weemoet eñ herten-leet aenſien / eñ opſwelgen dat de Spanier hun zo inden Raet / als in hoogen ampten / bewaren van kaſteelẽ / eñ anders voor getrocken / eñ ſy veracht / verſchoven / eñ qualijc getracteert werdẽ.

Ten heeft Graef Lamorael vã Egmont niet met allen gebaet / dat hy de Predicantẽ hielp verjagen / eñ hem in alle manieren Roomſch Catholijc toonde / hy moeſt dies niettemẽ thooft verlieſen. Syn ſoon de- welcke / om te meer credits bydẽ Spaniers te vindẽ / over al plat wt zeyde / dat den Vader recht ghesciet was / wert inde ghevanckenis veracht / eñ viel ſwaer genoech / dat de Koninc ten leſten eenẽ Edelman / den Heere van La Noue los laten wilde / om den Grave van Egmont / zelfs ander / met zeer ongheleycke buytenſchap te verloſſen. Van gelijcken / als Baron de Selles / Champaigny / Biſſchop van Yperen / Heer van Auchy / aen deſer zijden ghevangen waren / heeft den Hertoch van Parma om hunne verloſſinge zoo weynich ghedaen / dat ooc Selles van hertſeer ſterf / klagende: dat ſyne ende ſynes broeders Noircarmes dienſten qualijc beloont worden. Baron van Heeſe wert om eẽ geſochte actie onthalſt: veel andere heeft mẽ hier eñ daer in gevaerlijcke plaetſen / gelijc Vrias opgheoffert / eñ weynich betruert: Graef Carel van Manſvelt hebben de Spagniaerts dẽ peper zo ſterc ghemaect / dat hy des Koninex dienſt in Nederlandt quiteerde / eñ na Vngerẽ ginc ſtervẽ. Tis noodeloos eñ te lang meer exempelen te verhalẽ: Ghy ziet voor uwen oogen / hoe dattet die van Hantwerpẽ / Ghent / eñ andere niet met allen baet / dat ſy als Catholijcke gehoorſame Onderdanen des Koninex levẽ / ſy moeten evenwel ſlaven ſyn vande Spaenſche Natie / ende onwtſprekelijcke moetwillen / gewelt / ſpijt / trots eñ tyrannije vande Spaenſche Garniſoenen verdragẽ / zonder dat hunne klachten gehoort / oft juſtitie daer

over

over ghedaen wort/ twelc alle Catholijcken/ die inde
vereenichde Provintien onder de besmettinge vande
ketters (gelijc de Spaniers eñ Jesuijten zeggen) ge-
woont hebbē/ voor eē exempel eñ waerschouwinge
dienen mach: wat zoeten tractement dat sy/ indiē de
Spaniers absolupt meester wordē/ zullen hebben te
verwachten. Noch veel stercker eñ ongetwijfelder
hebben sy zulcx te besluyten/ wt d'exempelen vande
Staten int Koninckrijcke Napels/ Arragoniē/ eñ des
Hertochdoms van Milanen/ die hun tegens de In-
quisitie gestelt hebben/ niet om dat sy eenigen smaec
vañ ware Religie hadden: maer om dat sy zagē/ dat
niemant zo Catholijc levē mach/ oft hy is de strickē
vañ zelve onderworpē/ eñ dat sy dient tot eē pretext/
om zonder exceptie van eenige privilegien/ jurisdic-
tien/ vryheden/ eñ lants-gewoonheden over alle zakē
eñ persoonen van wat qualiteyt die wesen mogen/ te
richtē/ gelijc wt de historie vā Antonio Perez klaer-
lijc blijct. Over den welcken als de Koninc na synen
appetijt dē toornigē moet niet koelē konde/ overmits
hy na synes Vaderlants privilegien voor t'Overic-
heyt aldaer moest aengheklaerht/ ende onder geenen
vremden Richter konde getrocken worden/ heeft hy
hem door d'Inquisiteurs aentastē laten/ hoewel hy
van geē dinc weyniger/ als vañ Religie beschuldicht
werf. Eē spaensch Edelman van Salamanca gebo-
rē/ die met Duc d'Alba wt Spagnien gekomē was/
heeft in mynen huyse openhertelijc verklaert/ dat in
syner stadt niemant vā qualiteyt was/ oft hy zoude
een lidt van syn vinger geven/ dat hy mochte vande
vreese der Inquisiteurs ontslagē wesen. De Koop-
lieden vā Lissabon/ d'alder-Catholijcste vander we-
relt/ hebben de vreese (doen Koninc Philips eerst aen
Portugal quam) begeeren af te koopen/ eñ derdehalf
milioen Ducaten aengeboden/ niet om t'eenemael de

baerhept ende onbekentenis wille vernederigen wil.
Daerom / o Nederlandt / dewijle ghy zoo langhe jaren uwe vryhept van ziel eñ lichaem / met Godes hulp / ende uwe manlijcke vromichept beschermt / zo veel goets eñ bloets daer aen te kost gelept / eñ uwen naem eñ roem bekent gemaect hebt over alle de weerelt / en beswijct nu niet int epnde eñ t'alderleste van

Inquisitie af te doē: maer alleēlijc dese slechte gratie biddende / dat d'Inquisiteurs niemant en zouden in hechtnis werpen zonder sijnē aenklager / eñ d'oorsaken te vermelden om hem te mogen in rechte verdedigen / eñ niemant op geene ghetuygenissen eñ dispositien te condemneren / zonder den beklaechden copien daer af te verleenen / om teghen de persoonen van die getuygen / eñ hunne verklaringē te zeggen: kortelijc / sy versochtē niet dan billic verhoor voor de condemnatie / eñ ordinaris recht na stijl van alle gherechten / eñ natuerlijcke redenē. Maer zulcx en mocht die vā Lissabon (hoewel sy derdehalf milioen aenboden / eñ geern vier zouden hebben gegevē) niet gebeurē / want d'Inquisiteurs en wilden hun zoo enge niet spannen laten / eñ begeerden hunne ongemetene macht eñ vryhept te behouden / om elcx eē / die sy een Kat aent been werpen / te condemneren / al hadden sy anders geē getuygen dan des gevangenen gesworene doot vyandē oft lichtveerdighe boeven / die andersins in een zaec van drij gulden zouden mogen verworpē wordē / oft oock zulcke die sy zelfs uytgemaect hebben / als Annas eñ Cayphas tegen Christum dedē / hoewel dese noch zo veel beter waren / dat sy de getuygen voor stelden: Dit hebben de Generale Staten vande Nederlantsche Provintiē zeer wel verstaē / als sy / hoe Catholijc sy oock waren / nochtans d'invoeringe vande nieuwe Bisschoppen niet en kondē goet vinden / merckende dat dezelve dienen zouden / niet zo zeer om de Catholijcke religie te hanthaven / als om des Lants privilegiē allenskens te onderdrucken / eñ eē absolute regeringe in te voerē / daerin dese nieuwe creaturē onder de Statē des Lants bovē aē zittē / dezelve overstemmē / eñ elcx een indē mont zien zoudē / om d'oude vryhept van stemmē / eñ voor de privilegien te spreken / te verminderen. Van gelijcken int Jaer 1576 / hebben de

Catho-

Catholijcke Provintien / ja veel Abten eñ Prelaten zelfs/dese gevaer vande Vaderlantsche vryheyt aengesien/ eñ tot bescherminge vande zelve met Hollant eñ Zeelant verbont gemaect/hoewel God toegelatẽ heeft/om des Landts zonds willen/die noch niet genoech gestraft en waren/dat eenige weder afgevallen zijn: dies hunner vele/ziende dẽ quaden succes/groot berou getoont hebben. Daerom weest niet zoo verdoolt eñ blindt / dat ghy u dit ondragelijcke joc/daer tegen die van Arragon/ Napels/ Milanen gestreden hebben/simpel eñ zoetkens aenprecken laet: Bedenct vry dat de Inquisitie hier te Lande meer als elders zal gescherpt worden/om dat de ware Religie alhier langer geoeffent/eñ dieper ingewortelt is/zoo dat de Spaniers al wat int Landt is van ketterye suspect achten. Voorwaer ic zegge u/ghy zullet in vele deelẽ quader hebben/als die vande Religie zelfs/want dese/wetende wat voor hun geen genade is/zullen hun verkruppen/ eñ met diffidentie ende voorsichticheyt daertegens wapenẽ: maer ghy zult/overmits u goet betrouwen eñ zekerheyt inde stricken / sweerden eñ vyer vallen/als ghy aldermunst daer op denct. Ten besten komende/ al ontgaet schoon elc voor syne persoon het perijckel/ zal hy nochtans met onuitsprekelijcke bedroefnis aenzien moeten / d'onderdruckinge van des Lants loflijcke vryheden eñ privilegien/hy zal niet eens daer tegen kicken/ noch een vry woordt spreken derven/oft de Spaniers zullen hem scheldẽ: Veillaco Lutherano traditore, &c.

Zoo dic ghy u kinderen aensiet/ zult ghy met zuchtẽ denckẽ/dat ghyse tot slavẽ vande Spaniers opvoet/ende dat uwe nakomelingẽ/ende lieve posteriteyt eene ongeloofllijcke verãderinge indẽ staet des landts beleeten zullen/de rijcdom/nertnge ende schipvaert/die overmits de goede politie/justitie ende privilegiẽ dus gewassen is/ zal met veranderinge der zelver oocvergaen/eñ na vreemde landen gejaecht worden/gelijc sy algereets wt Brabant / Vlaenderen/eñ andere landen verdreven is/ gemerct yderman van natueren tyrãnische regeringen mijt/eñ vryheyt zoect. De Spanier eñ des Ertzhertogen raet zelfs/ zal met allerley opentlijcke eñ bedecte middelẽ

baerheyt ende onbekentenis wille vernederigen wil.
Daerom / o Nederlandt / dewijle ghy zoo langhe
jaren uwe vryheyt van ziel eñ lichaem / met Godes
hulp / ende uwe manlijcke vromicheyt beschermt / zo
veel goets eñ bloets daer aen te kost geleyt / eñ uwen
naem eñ roem bekent gemaect hebt over alle de wee-
relt / en beswijct nu niet int eynde eñ t'alderleste van

de keur eñ rijcdom van tlant zoecken te verminderen / sy zullent e[...]
voordeel voor hun achtē / dat d'Inwoonders hun werc [...] aken v[...]
den acker te bouwen / eñ koeyen te melcken / ende geensins daero[...]
treuren / dat de groote menichte ende macht van schepen / eñ rijc[...]
kooplieden verdwijnen / overmits na hunnē gevoelē / dit de midde[...]
geweest zijn / die de landen tot weelde gebracht / ende dē oorloch ze[...]
lanc ghevoedet hebben / ende dat d'Onderdanen van simpelen sta[...]
beter ende lichter om regeren zijn. Ghy ziet algereets dat d'Eers[...]
hertoch eñ Infante byde Houwelijcx voorwaerden verbondē zijn[...]
uwe vaerten na Oost eñ West Indien te verbieden. Hier by dien[...]
t'exempel van Portugal / alwaer Koninc Philips ter syner eerste[...]
aenkomst overleggende / dat dezelve Natie aen schepen eñ Zeevol[...]
zoo sterc was als geheel Spagnien / en dat zulcx over kort oft lan[...]
syne autoriteyt / en absolut gebiet daer over zoude mogen vermin[...]
deren / heeftse allenskens ter zee ontwapent eñ geswact. De Portu[...]
gijsche Stierlieden eñ Mateloots gesleten / eñ op syne schepen ghe[...]
bruyct allerley andere Natien / zo dat vele Schippers van Portu[...]
gal tot den ackerbou en anderen arbeyt hun begevende / d'oude af[...]
stervende / ende te minder nieuwe opwassende / tghetal der zelver in
xix jaren zoo gemindert is / datse den Koninc zelfs int toerustē va[...]
syne Vloten kōt te missen. Dus zullē de Spaniers de Nederlande[...]
die hun zoo veel werex xxx jarē lanc gegevē hebbē / ooc swackē en[...]
ontwapenen / op dat sy diergelijckē wederstant niet meer en beho[...]
ven te vreesen. Sy zullen de oude deliberatie / om alle de landē / en[...]
verscheyden rechten / costuymen / ende privilegien / onder de Wetten
van een absolut Koninckrijc te brengen / wederom byde hant nemen
ende arbeyden / om alle teeckenen ende gedachtenis vande Neder-
lantsche vryheyt wt te royen / uwe moederlijcke tale doen ophoudē /
ende de Spaensche invoeren / gelijc sy metter daet d'Indianen doen
Spaensch spreken. In somma / sy zullen zulcke veranderinge aen-
richten / dat die over vijftich jaren thooft weder oprichten mochtē /
hun eygen Vaderlant niet en zullen kennen. Gelooft vastelijc / dat
dit niet en zijn ydele dreyghementen / maer waerschouwinghen w[...]
eenen waerachtigen gront spruytende. Leert ten lesten verstaē / dat
sy onder den schijn vande Catholijcke religie / hunne ambitie / ende
begeerlijcheyt van tyrannije bedeckē: Laet u anders niet voorstaē /
dan dat ghy alle tvoorgaende quaet / even zoo wel vandē Hertoch
van Brabant / als vanden Koninc van Spagnien / hebt te vreesen /
ende dat hy den naem voere / maer den Spaenschen raet / geest ende
adem inde wichtige poincten / daer aē den staet van tlant / ende uwe
welvaert hangt / altoos regeren zal: daerom jaecht van u de onee-
nicheyt ende misvertrouwen / die vreemde Natien tusschen u beyde
paeyen / om beyde te moghen overmeesteren / ende onderdrucken.
Blijft eenich met de gene / die ghy ziet dat zoo veel hunnes bloets
voor des Vaderlandts vryheyt vergoten hebben / ende de vryheyt
van uwe conscientien niet en zoecken te beswaren / maer Godt ende
den H. Geest daer over regeren latē / den zelven biddende om eenes
yders herte te stueren op den wech der zalicheyt.

FINIS.